

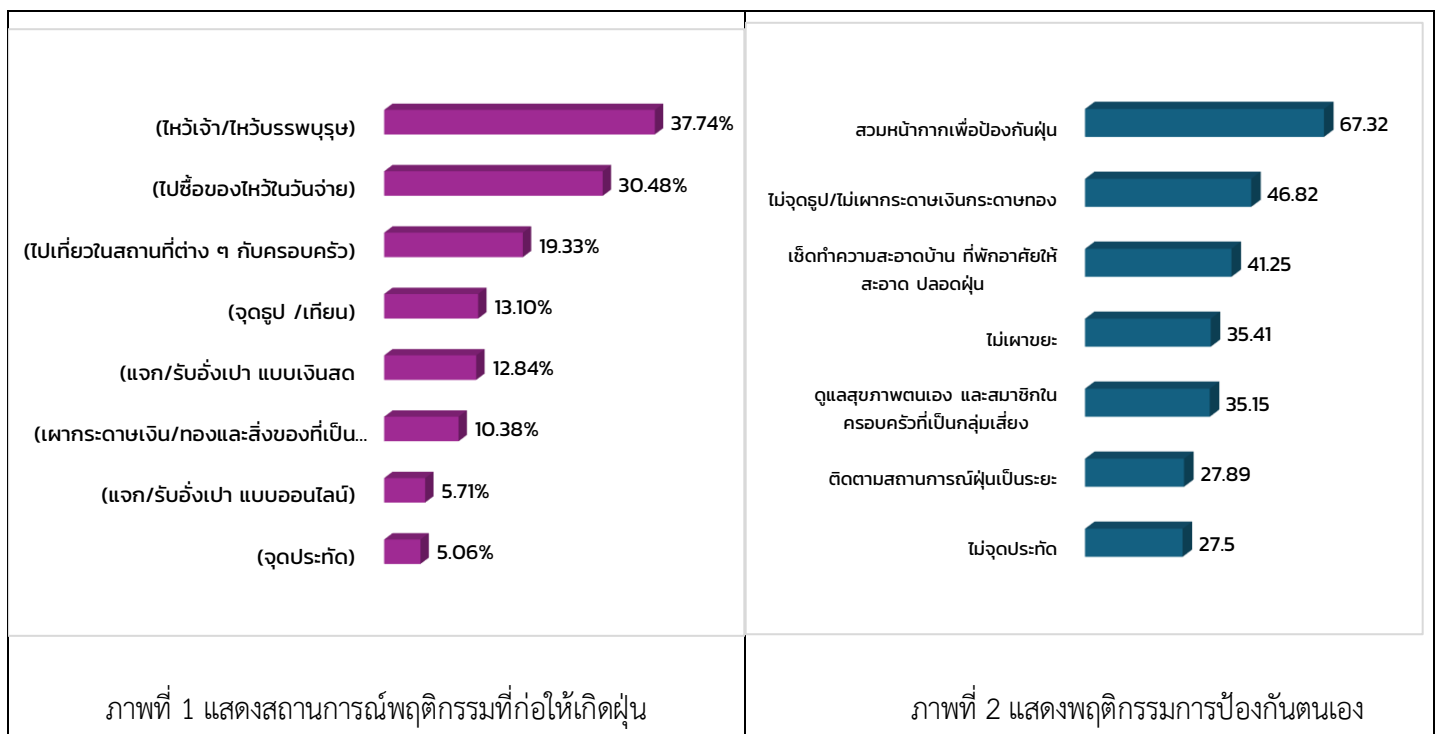
รายงานอนามัยพยากรณ์

เรื่อง “สถานการณ์พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดฝุ่น PM2.5 และปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันตนเองจากฝุ่นในช่วงเทศกาลตรุษจีน”

สถานการณ์มลพิษทางอากาศในช่วงต้นปี (ม.ค.-ก.พ.) ซึ่งตรงกับช่วงตรุษจีน เป็นช่วงเวลาที่มีการประกอบพิธีกรรม เช่น การจุดธูป เผากระดาษเงินกระดาษทอง และจุดประทัด ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดฝุ่น PM2.5 ที่อาจกระทบต่อคุณภาพอากาศ โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีความหนาแน่นประชากรสูง กรมอนามัยได้จัดทำรายงานฉบับนี้เพื่อสำรวจพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดฝุ่น และปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันตนเองของประชาชนในช่วงเทศกาลตรุษจีน โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 771 คน ระหว่างวันที่ 1-27 มกราคม 2568 ด้วยแบบสอบถามอนามัยโพล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานสรุปได้ดังนี้

● พฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดฝุ่นในช่วงเทศกาลตรุษจีน

ร้อยละ 55.4 ของผู้ตอบมีแผนทำกิจกรรมในเทศกาลตรุษจีน ซึ่งกิจกรรมหลัก ได้แก่ ไหว้เจ้า/บรรพบุรุษ (ร้อยละ 37.7) อย่างไรก็ตามยังพบพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดฝุ่น ได้แก่ จุดธูป ร้อยละ 13.1 เผากระดาษเงินกระดาษทอง ร้อยละ 10.4 และจุดประทัด ร้อยละ 5.0 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

● พฤติกรรมการป้องกันตนเอง

พฤติกรรมการป้องกันตนเองที่ทำมากที่สุด ได้แก่ สวมหน้ากาก ร้อยละ 67.3 รองลงมาคือ ไม่จุดธูป/เผากระดาษ ร้อยละ 46.8 และทำความสะอาดบ้านที่พักอาศัย ร้อยละ 41.2 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบพฤติกรรมป้องกันตนเองที่ยังทำได้น้อยอยู่คือ ติดตามสถานการณ์ฝุ่น ร้อยละ 27.9 และหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝุ่น ร้อยละ 0.5 ดังภาพที่ 2

● ปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันตนเองจากฝุ่นในช่วงเทศกาลตรุษจีน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากฝุ่น ใช้ตัวแปรพฤติกรรมการป้องกันฝุ่น 7 ข้อ มาสร้างตัวแปรใหม่ โดยหากบุคคลนั้นมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการป้องกันตนเองทั้ง 7 ข้อ ได้มากกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ตอบรวมทั้งหมด จัดเป็นกลุ่มที่มีการป้องกันตัวเองที่ดี เมื่อทดสอบความสัมพันธ์เบื้องต้นด้วย Chi-square Test พบว่า อายุ พื้นที่อยู่อาศัย อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิภาค ประเภทอาชีพที่ใช้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตัวเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} < 0.05$ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันตนเองจากฝุ่นในช่วงเทศกาลตรุษจีน โดยใช้ Binary และ Multivariable Logistic Regression พบว่าปัจจัยที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ อายุ พื้นที่อยู่อาศัย อาชีพ และประเภทอาชีพที่ใช้

โดยพบว่า กลุ่มอายุ 25-44 ปี, 45-60 ปี และ 60 ปีขึ้นไป พบว่า มีแนวโน้มป้องกันตนเองได้ น้อยกว่าอายุ 15-24 ปี ที่ 0.18, 0.14 และ 0.19 เท่า ตามลำดับ กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ เทศบาลตำบล เทศบาลนคร เทศบาลเมืองและอบต. มีแนวโน้มป้องกันตนเองได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในพื้นที่เขตปกครองพิเศษ (14.55 – 19.2 เท่า) แม่บ้านและผู้เกษียณ มีแนวโน้มป้องกันตนเองจากฝุ่นได้ดีกว่าพนักงานบริษัท และผู้ใช้ใช้รูปไฟฟ้าหรือไม่จัดรูป มีแนวโน้มป้องกันตนเองได้มากกว่าผู้ใช้รูปยาวหรือรูปไร้คั่น ที่ 2.21 เท่า

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากฝุ่นในช่วงเทศกาลตรุษจีน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมการป้องกัน ตนเองจากฝุ่น	จำนวน ผู้ตอบ (ราย)	พฤติกรรมการป้องกันฝุ่น		Chi- square (P-value)	Crude ORs		Adjusted ORs	
		ปฏิบัติได้ น้อย (%)	ปฏิบัติได้ ดี (%)		OR	P- value	AOR	P-value
รวม	771	27.11	72.89					
เพศ				0.607				
ชาย	192	26.56	73.44		1		1	
หญิง	557	27.65	72.35		0.94	0.771	0.62	0.081
LGBTQ+	22	18.18	81.82		1.62	0.398	1.75	0.418
ช่วงอายุ				<0.001				
15-24	58	25.86	74.14		1			
25-44	249	30.52	69.48		0.79	0.485	0.18	<0.001
45-60	266	37.97	62.03		0.57	0.084	0.142	<0.001
>60	198	8.59	91.14		3.71	0.001	0.198	0.04
พื้นที่อยู่อาศัย				<0.001				
เขตปกครองพิเศษ	233	48.07	51.93		1		1	
อบต.	179	22.91	77.09		3.11	<0.001	14.55	<0.001
เทศบาลตำบล	153	18.62	81.38		4.04	<0.001	19.2	<0.001
เทศบาลนคร	45	18.18	81.82		4.16	<0.001	16.4	<0.001
เทศบาลเมือง	105	9.48	90.52		8.83	<0.001	14.77	<0.001

อาชีพ				<0.001			
พนักงานบริษัท	58	65.52	34.48	1		1	
ค้าขาย/รับจ้าง	157	42.04	57.96	2.61	0.003	2.27	0.093
นักเรียน	43	27.91	72.09	4.9	<0.001	1.24	0.792
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	73	17.11	76.71	6.25	<0.001	1.78	0.231
อสม	76	22.78	77.22	9.2	<0.001	1.87	0.284
แม่บ้าน	79	22.78	95.7	6.43	<0.001	6.82	<0.001
ว่างงาน/เกษียณ	93	4.3	95.7	42.2	<0.001	17.01	<0.001
อื่น/เกษตรกร	13	30.77	69.23	4.27	0.28	1.76	0.466
จนท.กสธ	771	27.11	72.89	7.29	<0.001	2.1	0.086
ระดับการศึกษา				0.001			
ประถม/ม.ต้น	92	38.07	61.96	1		1	
ม.ปลาย/ปวช/ปวส	118	32.2	67.8	1.29	0.378	0.89	0.768
ป.ตรี	468	35.48	65.42	2.17	0.001	1.71	0.187
สูงกว่า ป.ตรี	93	35.48	64.52	1.11	0.718	2.62	0.081
ภูมิภาค				<0.001			
กทม และปริมณฑล	235	47.66	52.34	1		1	
ภาคเหนือ	98	12.24	87.76	6.25	<0.001	1.25	0.82
ภาคใต้	153	30.07	69.93	2.11	0.001	1.39	0.74
ภาคกลาง	237	11.39	88.61	7.08	<0.001	0.65	0.82
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	48	27.11	75	2.73	0.005	0.78	0.89
ประเภทอาชีพที่ใช้							
ใช้รูปยาว/รูปไร้ควัน	396	35.61	64.39	<0.001			
ใช้รูปไฟฟ้า/ไม่จุด	375	18.13	81.87	2.49	<0.001	2.21	0.001

บทสรุป

ในช่วงเทศกาลตรุษจีน แม้ประชาชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มปฏิบัติตามกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การไหว้เจ้า และบรรพบุรุษ แต่ยังคงมีพฤติกรรมบางประการที่อาจก่อให้เกิดฝุ่น เช่น การจุดธูป เผากระดาษเงินกระดาษทอง และจุดประทัด ในด้านการป้องกันตนเอง พบว่า ส่วนใหญ่ใช้การสวมหน้ากาก ไม่จุดธูปไม่เผา อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมป้องกันที่ยังทำได้น้อยอยู่คือ ติดตามสถานการณ์ฝุ่น และหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝุ่น

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากฝุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ พื้นที่อยู่อาศัย อาชีพ และประเภทอาชีพที่ใช้ โดยกลุ่มอายุมากมีแนวโน้มป้องกันตนเองได้น้อยกว่ากลุ่มอายุน้อย ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในพื้นที่เทศบาลหรือชุมชนท้องถิ่นมีแนวโน้มป้องกันตนเองได้ดีกว่าผู้ที่อยู่ในเขตปกครองพิเศษ แม่บ้านและผู้เกษียณ

มีแนวโน้มป้องกันตนเองได้ดีกว่าพนักงานบริษัท และผู้ใช้ใช้รูปไฟฟ้าหรือไม่จัดรูป มีแนวโน้มป้องกันตนเองได้มากกว่าผู้ที่ใช้รูปยาวหรือรูปไร้ควัน

ข้อเสนอแนะ

- ควรส่งเสริมการใช้ทางเลือกที่ลดฝุ่นในพิธีกรรมตรุษจีน เช่น รณรงค์ใช้รูปไฟฟ้า หรือจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่ไม่เผากระดาษเงินกระดาษทอง โดยร่วมมือกับศาลเจ้าและชุมชนในพื้นที่
- ออกแบบการสื่อสารให้เหมาะกับกลุ่มอายุ 45 ปีขึ้นไป ซึ่งมีแนวโน้มป้องกันตนเองจากฝุ่นได้น้อย เช่น การใช้สื่อเสียง วิทยูทูบ หรือกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุ รวมทั้งกลุ่มพนักงานบริษัท สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลฝุ่นแบบเรียลไทม์ เช่น ผ่านแอปพลิเคชัน/เว็บไซต์ของกรมควบคุมมลพิษ และส่งเสริมการตัดสินใจหลีกเลี่ยงกิจกรรมในวันที่ค่าฝุ่นสูง